

**Forensische Expertises in de internationale Context –
Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?**

23 maart 2010

Standpunt van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie

Binnen België wordt de kwaliteit van een aantal deskundigen sinds lang in vraag gesteld. Er zijn geen criteria of procedures om de deskundigheid van gerechtelijke deskundige op een objectieve manier te bepalen. Dit maakt dat er dikwijls niet de juiste personen belast worden met het uitvoeren van deskundig onderzoek in strafzaken, met soms desastreuze gevolgen...

Het NICC stelt een zeer pragmatische oplossing voor. Het verdedigt de accreditatie of *officiële erkenning* van de forensische laboratoria, als dé manier om de kwaliteit van de gerechtelijke deskundige te borgen en te optimaliseren. Deze accreditatie gebeurt door een officiële instantie wanneer kan aangetoond worden dat internationaal erkende normen zoals ISO1705 of ISO17020 worden gerespecteerd en nageleefd.

Het NICC sluit zich aan bij de visie van het European Network for Forensic Science Institutes, een internationaal consortium van forensische instellingen zoals het Bundeskriminalamt, Het Nederlands Forensisch Instituut, Forensic Science Service (UK) ... Europese studies hebben aangetoond dat dergelijk kwaliteitseisen van essentieel belang zijn voor het uitwisselen van gegevens op een internationale schaal. Niet onbelangrijk, gezien de misdaad niet stopt aan de landsgrenzen. Eisen dat forensische laboratoria geaccrediteerd worden laat tevens toe dat de resultaten van het forensisch onderzoek uitgevoerd in een bepaald land, ook in de rechtzaken in andere landen kunnen gebruik worden.

Toelichting¹

I. Probleemstelling

Deskundigen worden door magistraten aangesteld om technisch advies te geven aan de rechter. Zij hebben dus een belangrijke raadgevende rol te spelen en hun advies zal veelal grote impact hebben op de uiteindelijke beslissing van de burgerlijke rechter of de strafrechter. De keuze van deze adviesverlener is dan ook belangrijk. Merkwaaardig genoeg bestaat er hierover geen consistente regelgeving. De wet stelt, op enkele uitzonderingen na, geen enkele formele eis inzake vaardigheden, kwalificaties, betrouwbaarheid en integriteit waaraan een deskundige moet voldoen om aangesteld te worden.²

Volgens het Hof van Cassatie wordt de deskundige als volgt omschreven³:

De gerechtsdeskundige is iemand die wegens zijn vakkennis, doch zonder lasthebber van de rechter te zijn, door hem is aangesteld om in alle onafhankelijkheid en onpartijdigheid technisch advies te verstrekken dat de rechter in staat stelt zijn opdracht te vervullen; hij geeft zijn bevindingen en besluiten pas nadat hij de eed heeft afgelegd om in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk verslag uit te brengen.

Jacques Mahieu stelt in het handboek forensisch onderzoek volgende definitie voor⁴:

De gerechtsdeskundige is iemand die wegens zijn aangetoonde en aanvaarde vakkennis, met een wetenschappelijk erkende methode, met kennis van het forensisch onderzoek, inzicht in de doeleinden van de vraagstelling, is aangesteld om in alle onafhankelijkheid, integriteit en onpartijdigheid volledig technisch advies te verstrekken in voor leken begrijpbare woorden.

Zodat de rechter en diegenen over wie hij dient te oordelen, in de mate van het wetenschappelijk mogelijke, in staat zijn de feiten op hun waarheidsgetrouwheid te beoordelen. De deskundige geeft zijn bevindingen en besluiten pas nadat hij de eed heeft afgelegd om in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk verslag uit te brengen.

Momenteel bezit België niet over een systeem dat toelaat om de deskundigheid van deze mensen te bepalen. Het oordeel wordt overgelaten aan de gerechtelijke overheden die niet over de nodige achtergrond beschikken om over de deskundigheid van de gerechtelijke deskundige te oordelen, met desastreuze resultaten tot gevolg...

¹ Document opgesteld in samenwerking met Dr. Carine Gorrebeeck.

² Over de kunde en bekwaamheid van deskundigen in strafzaken: deskundig?... Omdat ik het zeg!, F. Hutsebaut, Vigiles november 2009, nr. 4

³ Cass. 15 februari 2006, nummer RC062F2_7, rolnummer P051583F, met noot Damien Vermeersch

⁴ Het deskundigenonderzoek in strafzaken, enkele juridische en praktische vraagstellingen. Jacques Mahieu, Handboek forensisch onderzoek, Politeia

**Forensische Expertises in de internationale Context –
Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?**

23 maart 2010

Deze gevolgen zijn er niet enkel voor de betrokken partijen in een rechtzaak (verdachten en slachtoffers), maar ook voor de burger in de maatschappij die recht heeft op een correct juridisch oordeel gebaseerd op correcte wetenschappelijke en technische expertises.

Impliciet worden dus de volgende eisen aan de deskundige gesteld:

- Wetenschappelijke kwaliteiten
- Betrouwbaarheid
- Integriteit
- Onpartijdigheid

Bij het deskundigenverslag zouden volgende vragen kunnen gesteld worden³:

- Is de redenering en gebruikte methode wetenschappelijk juist?
- Kan de gebruikte methode toegepast worden op de behandelende feiten?
- Kan de theorie of techniek getest worden, werd deze reeds beschreven in 'peer review' en publicaties?
- Wat is de foutenmarge?
- Is de methode en techniek aanvaard in de relevante wetenschappelijke wereld?

2. Antwoord volgens NICC

Vertalen we deze eisen gesteld aan de deskundigen binnen een kwaliteitssysteem is het duidelijk dat voor de bovenstaande eisen gesteld aan de deskundigen en aan hun verslag een antwoord kan worden gevonden in de ISO-certificering.

Zo zou in het geval van een rechtszaak waarbij een laboratoriumonderzoek moet worden uitgevoerd, de eis kunnen gesteld worden dat de aangestelde deskundige verbonden moet zijn aan een voor dat vakgebied geaccrediteerd laboratorium.

In België is BELAC (Belgische Accreditatiestructuur), onderdeel van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, de organisatie die na grondig onderzoek een accreditatiecertificaat aflevert aan het betrokken laboratorium. Op de website van deze FOD wordt omschreven wat accreditatie juist inhoudt⁵:

Een accreditatie is een attest uitgegeven door een derde partij met betrekking tot een instelling die de conformiteit evalueert, zoals een laboratorium, een keuringsinstelling en een certificatie-instelling.

Dit attest wordt toegekend door een accreditatie-instelling na een grondige audit van de instelling voor conformiteitsbeoordeling gebaseerd op internationaal erkende eisen. Het betekent het formele bewijs van de competentie van de instelling die specifieke opdrachten van de conformiteitsbeoordeling uitvoert.

De accreditatie laat de laboratoria, de keuringsinstellingen en de certificatie-instellingen toe hun technische competenties maar ook hun onafhankelijkheid en onpartijdigheid te bewijzen.

⁵http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/leven_onderneming/kwaliteitsbeleid/Accreditatie/BELAC/

Voor een groot aantal laboratoria wordt de internationale standaard ISO17025, betreffende de 'General requirements for the competence of testing and calibration laboratories' gehanteerd. Na de eerste grondige audit kan het laboratorium het attest van accreditatie ontvangen indien het voldoet aan de eisen van ISO17025. Na de initiële audit worden op systematische basis toezichtsaudits uitgevoerd door BELAC. Een geaccrediteerd laboratorium is dus een laboratorium waarvan door een externe, onafhankelijke partij bevestigd werd dat het volledig voldoet (en blijft voldoen) aan de strikte eisen opgelegd door ISO 17025.

Op deze manier kan men een belangrijk aantal eisen voor het goed functioneren van een laboratorium door een externe en objectieve organisatie laten verifiëren. Deze informatie laat toe om op zeer eenvoudige manier een lijst van gerechtelijke deskundigen per vakgebied op te stellen. Deze lijsten kunnen door de magistratuur gebruikt worden om hun deskundige aan te stellen.

3. Internationale uitwisseling van gegevens

Een internationale uitwisseling van gegevens kan enkel gebeuren indien de resultaten op een kwalitatieve manier bekomen werden en vergelijkbaar⁶ met mekaar zijn.

Het Verdrag van Prüm (en het volgende raadsbesluit van de EU) maakt de uitwisseling van DNA-profielen en vingerafdrukken mogelijk. De raad heeft dan ook recent het besluit genomen dat alle laboratoria die dergelijke informatie wensen uit te wisselen, binnen enkele jaren dienen geaccrediteerd te zijn volgens de standaard ISO17025.⁷

In een recente studie van de Europese Unie⁸ wordt de accreditatie volgens een kwaliteitssysteem gezien als een basisvereiste voor het uitwisselen van gegevens en operationele samenwerking tussen forensische laboratoria in diverse lidstaten.

ILAC verzorgt voor de coördinatie tussen de accreditatie-instellingen op wereldniveau en EA op de Europese schaal.

4. ISO 17025

Deze norm stelt eisen op het gebied van management alsook technische en wetenschappelijke eisen.

De eisen op het gebied van **management** zijn de volgende:

⁶ Council Resolution 2009/C 296/01 of 30 November 2009 on The exchange of DNA analysis results

⁷ Council Framework Decision 2009/905/JHA of 30 November 2009 on The accreditation of forensic service providers carrying out laboratory activities

⁸ Study on Obstacles to Cooperation and Information-sharing among Forensic Science Laboratories and other Relevant Bodies of Different Member States and between these and Counterparts in Third Countries (JLS/D1/2007/025)

**Forensische Expertises in de internationale Context –
Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?**

23 maart 2010

- organisatie;
- management systeem;
- document controle;
- beoordeling van aanvragen, offertes en contracten;
- uitbesteding van testen en kalibraties;
- aankoop diensten en benodigdheden;
- klantenservice;
- klachten;
- controle over non-conformiteiten;
- continue verbetering;
- corrigerende en preventieve maatregelen;
- beheer van gegevens;
- interne audits;
- directie beoordelingen

De eisen op het **technische** gebied zijn:

- algemeen;
- personeel;
- ruimte en omgeving;
- test- en kalibratiemethodes, validatie van methodes;
- uitrusting;
- traceerbaarheid van metingen;
- staalname;
- behandeling van test- en kalibratievoorwerpen;
- kwaliteitsborging van test- en kalibratieresultaten;
- rapportering

5. Hoe beantwoordt deze norm dan aan de eisen opgelegd aan de deskundige en zijn verslag (incl. onderzoek)?

5.1 Eisen gesteld aan de deskundige

- wetenschappelijke kwaliteiten
Paragraaf 5.2 van ISO 17025 specificeert de eisen die aan het personeel worden gesteld. Zo stelt §5.2.1 dat het labmanagement de competentie moet verzekeren van eenieder die werkt met specifieke apparatuur, testen of kalibraties uitvoert, resultaten evalueert en analyseverslagen of kalibratiecertificaten ondertekent. Verder wordt er ook gesteld dat het personeel dat verantwoordelijk is voor het formuleren van opinies en interpretatie, over voldoende achtergrondkennis moet beschikken om gegronde opinies en interpretaties te kunnen formuleren.
§ 5.2.2 stelt bovendien dat het labmanagement doelen moet formuleren met betrekking tot de vorming, training en vaardigheden van het personeel. Het trainingsprogramma moet relevant zijn voor de huidige en verwachte taken van het labo.

- Betrouwbaarheid, integriteit en onpartijdigheid
§ 4.1.5 zegt o.m. dat het labo moet
  - (b) ervoor zorgen dat het management en het personeel vrij zijn van onnodige interne of externe, commerciële, financiële of andere druk en invloeden die de kwaliteit van hun werk nadelig beïnvloeden
  - (c) beleidsmaatregelen en procedures hebben ter bescherming van vertrouwelijke gegevens en eigendomsrechten, met inbegrip van procedures voor bescherming van elektronische opslag en verzending van resultaten
  - (d) beleidsmaatregelen en procedures hebben om betrokkenheid in om het even welke activiteiten te vermijden die het vertrouwen in zijn bekwaamheid, onpartijdigheid, oordeel of operationele integriteit zouden verminderen.

5.2 Eisen gesteld aan het verslag (incl. het uitgevoerde onderzoek)

- Is de redenering en gebruikte methode wetenschappelijk juist?
Paragraaf 4.4 van ISO 17025 behandelt de manier waarop met aanvragen, offertes en contracten moet omgegaan worden, o.m. bepaalt §4.4.1 dat het labo beleidsmaatregelen en procedures moet hebben die, wanneer ze leiden tot een contract, moeten garanderen dat:
  - (a) de vereisten, inclusief de te gebruiken methoden, op een gepaste manier gedefinieerd zijn, gedocumenteerd en begrepen
  - (b) het labo geschikt is en over de middelen beschikt om aan de vereisten tegemoet te komen
  - (c) de geschikte test en/of kalibratiemethode geselecteerd wordt, zodat aan de vereisten van de klant tegemoet kan worden getredenAlle verschillen tussen de aanvraag of de offerte en het contract zullen opgehelderd worden voor de aanvang van de werkzaamheden. Elk contract moet aanvaardbaar zijn zowel voor labo als voor de klant.

Paragraaf 4.4.4 zegt dat de klant geïnformeerd moet worden over elke afwijking van het contract.

Daarnaast kan ook vermeld worden dat de accreditatie wordt toegekend per analysetechniek, per component en per matrix. Zo zal in de scope van een labo steeds terug te vinden zijn welke techniek in de methode gebruikt wordt (bijv. GC/MS) voor de analyse van welke componenten (bijv. cannabinoïden) in welke matrix (bijv. bloed, speeksel).

- Kan de gebruikte methode toegepast worden op de behandelende feiten?
Paragraaf 5.4.2 van ISO 17025 legt vast hoe de keuze van de methode moet gebeuren: Het labo moet test- of kalibratiemethoden gebruiken, inclusief staalnamemethoden, die tegemoet komen aan de eisen van de klant en die geschikt zijn voor de testen en/of kalibraties die het uitvoert. Bij voorkeur worden methoden gebruikt gepubliceerd in internationale, regionale of nationale standaarden. Het labo moet garanderen dat het de

**Forensische Expertises in de internationale Context –
Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?**

23 maart 2010

laatste geldige norm van een standaard gebruikt tenzij deze niet geschikt is of het niet mogelijk is dit te doen. Indien nodig zal de standaard aangevuld worden met bijkomende details om consistente toepassing ervan te garanderen.

Wanneer de klant niet specificeert welke methode moet gebruikt worden, zal het labo geschikte methoden kiezen die gepubliceerd werden hetzij in internationale, regionale of nationale standaarden, of door achtenswaardige technische organisaties, of in relevante wetenschappelijke teksten of tijdschriften, of zoals gespecificeerd door de fabrikant van de uitrusting. Methoden ontwikkeld of aangenomen door het labo kunnen ook gebruikt worden indien ze geschikt zijn voor het beoogde gebruik en indien ze gevalideerd zijn. De klant moet geïnformeerd worden over de gekozen methode...

- Kan de theorie of techniek getest worden, werd deze reeds beschreven in 'peer review' en publicaties?

Paragraaf 5.6 behandelt de traceerbaarheid van de metingen. Daarin wordt gesteld dat een labo traceerbaarheid moet kunnen aantonen naar de relevante primaire meetstandaarden, dit via een onafgebroken keten van kalibraties of vergelijkingen.

Verder moet het labo volgens § 5.9 de kwaliteit van test- of kalibratieresultaten kunnen borgen. Het labo moet procedures hebben om de geldigheid van de uitgevoerde testen en kalibraties te monitoren. De hieruitvolgende gegevens worden zodanig genoteerd dat trends detecteerbaar zijn en wanneer haalbaar, moeten statistische technieken toegepast worden bij de evaluatie van de resultaten. Deze monitoring moet gepland zijn en geëvalueerd worden en kan bevatten (niet limitatief):

- Regelmatig gebruik van gecertificeerd referentiemateriaal en/of inwendige kwaliteitscontrole door gebruik van secundair referentiemateriaal
  - Deelname aan interlaboratorium vergelijkingen of proficiency-testing programma's
  - Herhalen van testen of kalibraties door gebruik van dezelfde of verschillende methodes
  - Hertesten of herkalibratie van bepaalde voorwerpen
  - Correlatie tussen de resultaten van verschillende karakteristieken van een voorwerp
- Wat is de foutenmarge?

Paragraaf 5.4.6 behandelt de schatting van de meetonzekerheid en stelt dat ... een laboratorium dat zijn eigen kalibraties uitvoert, moet een procedure hebben en toepassen om de meetonzekerheid te schatten voor alle kalibraties en types van kalibratie.

Testlaboratoria moeten procedures hebben en toepassen om de meetonzekerheid in te schatten. In sommige gevallen zal de aard van de testmethode een rigoureuze, metrologische en statistisch geldige berekening van de meetonzekerheid niet toelaten. In dergelijke gevallen moet het labo minstens proberen om alle componenten van de onzekerheid te identificeren en een redelijke schatting te maken. Tevens zorgt het labo

Forensische Expertises in de internationale Context –
Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?

23 maart 2010

ervoor dat de wijze van rapportering van het resultaat geen verkeerde indruk geeft van de onzekerheid. Een redelijke inschatting moet gebaseerd zijn op de kennis van de methodeperformantie, op het meetbereik en moet gebruik maken van, bijvoorbeeld, eerdere ervaring en validatiegegevens.

- Is de methode en techniek aanvaard in de relevante wetenschappelijke wereld?

Naast de reeds eerder vermelde eisen uit ISO 17025 (in het bijzonder § 5.4.2, zie boven) dient ook vermeld dat een audit uitgevoerd door Belac steeds wordt uitgevoerd door een hoofdauditor en één of meerdere technische auditors. Daar waar de hoofdauditor in hoofdzaak het management systeem zal onderzoeken, zal de technische auditor de analysemethode onder de loep nemen. Als technische auditor stelt Belac steeds een auditor voor die bekend is met en ervaring heeft in het technische domein. Een geaccrediteerde methode of techniek kan dus steeds beschouwd worden als aanvaard in de relevante wetenschappelijke wereld.

Als algemeen besluit kan gesteld worden dat de aanstelling van een deskundige verbonden aan een voor die techniek geaccrediteerd laboratorium de nodige garanties biedt op een degelijk uitgevoerd, traceerbaar onderzoek en dito verslaggeving.

In België is de accreditatiestructuur gebaseerd op de wet van 20 juli 1990. Sinds 1 augustus 2006 is BELAC de enige Belgische accreditatie-instelling. Ze werd opgericht bij de bepalingen van het [koninklijk besluit van 31 januari 2006](#) en valt onder de verantwoordelijkheid van de FOD Economie, KMO., Middenstand en Energie.

BELAC werkt volgens een managementsysteem in overeenstemming met de internationale eisen met betrekking tot het beheer van de accreditatie-instellingen.

De accreditaties verleend door BELAC worden erkend door de Belgische Staat. De rapporten en certificaten, uitgegeven door de door BELAC geaccrediteerde instellingen, genieten een internationale erkenning.

BELAC erkent op haar beurt de accreditaties verleend door gelijkaardige accreditatie-instellingen waarmee een wederzijdse erkenning bestaat, en promoot de aanvaarding van de verslagen en certificaten die door geaccrediteerde instellingen uitgereikt worden.

Het hanteren van het accreditatiecriterium voor de aanstelling van een gerechtelijke deskundige zou dus gebaseerd zijn op een reeds bestaand, internationaal erkend en goed ingeburgerd systeem. De invoering zou dan ook zonder al te veel extra inspanningen kunnen verlopen.

5.3 Eisen gestel wat betreft de dienstverlening

**Forensische Expertises in de internationale Context –
Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?**

23 maart 2010

De ISO1705 norm vereist ook dat de vereiste termijnen voor het afleveren van het deskundig werk opgevolgd worden, dat er een analyse gebeurt van weigeringen van deskundig onderzoek en dat er een klachtenbeheer gevoerd wordt.

Deze element beogen een kritische evaluatie van de huidige situatie om tot een verbetering van de dienstverlening voor de klanten te komen.

6. Wat met deskundigen die geen labo-onderzoek uitvoeren?

Accreditatie is niet beperkt tot laboratoria of tot ISO 17025. Op de website van BELAC⁹ is het document BELAC7-01 rev5 - 2009 terug te vinden (BELAC, het Belgisch accreditatiesysteem. Algemene informatie en praktische inlichtingen). Dit document vermeld alle standaarden waarvoor accreditatie verleend wordt.

Voor deskundigen met andere dan labo-activiteiten zou eventueel kunnen gedacht worden aan volgende criteria:

- de deskundige dient verbonden te zijn aan een instelling die geaccrediteerd is volgens ISO 17020 (Algemene criteria voor het functioneren van verschillende soorten instellingen die keuringen uitvoeren)
- de deskundige dient gecertificeerd te zijn door een instelling die op haar beurt geaccrediteerd is voor ISO 17024 (Conformity assessment – General requirements for bodies operating certification of persons).

Ook hier geldt dat deze criteria gebaseerd zouden zijn op een reeds bestaand systeem, waardoor de invoering zonder al te veel bijkomende inspanningen zou kunnen gebeuren.

7. Certificering van deskundigen

Een alternatieve manier om de kwaliteit van de deskundigen te verifiëren is via individuele certificering. Deze methode vereist een vrij omslachtig opzet: het definiëren van beroepscommissies per forensisch vakgebied. Deze commissies kunnen dan het werk van de deskundigen evalueren. Dit vereist de oprichting van een belangrijk nieuw orgaan binnen Justitie om deze taken op zich te nemen.

In Nederland werd voor deze optie gekozen via het recent opgericht Landelijk Register van Deskundigen. In het Verenigd Koninkrijk werd deze piste even bewandeld met de Council for the Registration of Forensic Practitioners (CRFP). Een initiatief dat een zeer beperkt succes bleek te zijn en op 30 maart 2009 gestopt werd.

Dr. Jan De Kinder
Directeur generaal van het NICC

⁹ http://economie.fgov.be/nl/binaries/7-01_NL_tcm325-56495.pdf